

ANTIČNA UMETNOST

(Lat. *antiquus*; star, staromodni)

1. kretska umetnost
2. mikenska umetnost
3. grška umetnost
 - arhajska
 - klasična
 - helenistična
4. etruščanska umetnost
5. rimska umetnost

KRETSKA UMETNOST

- v 2. tisočletju p.n.š. je na območju Egejskega morja širila svojo moč kultrua z otoka Krete
- razvije se v močno pomorsko in trgovsko silo, ki je obvladovala večino Sredozemlja
- delimo jo na dve obdobji: obdobje starejših palač (ok. 2000 – 1600 p.n.š.) in obdobje mlajših palač (1600 – 1450 p.n.š.)
- sredi drugega tisočletja p.n.š. pa so bile vse palače razrušene, najverjetneje v napadih različnih ljudstev s celine
- politično in kulturno središče se je v tem času dokončno preselilo na celino, v Mikene
- poznamo A-linearne in B-linearne pisave; nista dešifrirani

SLIKARSTVO

- pomembnejši prostori kretskih palač so bili poslikani s freskami
- motive so izredno raznovrstni
- različni figuralni prizori, najverjetneje povezani s kretsko mitologijo, potem različne motive iz ratslinskega in živalskega sveta, ter geometrične ornamente
- s slikarskim okrasjen so opremljali tudi keramične posode

Bikoborba, ok.1500 p.n.š., Kreta

- akrobati (obeh spolov) preskakujejo bika
- kretski običaj
- ima religijski pomen; gre za iniciacijsko preizkušnjo

Morski prizor z delfini, Minosova palača, ok. 1500 p.n.š., Knosos, Grčija

Princ z lilijami, ok. 1500 p.n.š., Kandija na Kreti

- način upodabljanja telesnosti spominja na egipčanskega
- večja sproščenost

“Parižanka”, ok. 1500 p.n.š., Heraklion na Kreti

- fragment iz poslikave palače Knosos
- bogata oprava, naličena
- ženstvenost, prefinjenost
- koder las nad čelom

ARHITEKTURA

- *Okoli leta 1880 p.n.š. so na Kreti začeli graditi velikanske palače, ki niso bile zgolj prebivališča vladarja in njegovega dvora, temveč prava "urbanizirana središča" z bivalnimi, gospodarskimi prostori, obrtniškimi delavnicami, 'trgovinami' in skladišči.*
- *tlorisi palač niso pravilni, sestavljajo jih prepleti hodnikov, predhodov stopnišč, ki povezujejo posamezne dvorane, nanizane okrog velikega dvorišča*
- *grajene so v več nanizanih nadstropjih*
- *izjemna gradbena naprednost*
- *prvič se pojavi tlakovana pot do palače*
- *prva kanalizacija*
- *prvi prezračevalni jaški – mikroklima*
- *gradnja v kamnu (notranji stebri so leseni)*
- *palača ima pomen kultnega svetišča (v njih prirejajo bikoborbe, vendar brez ubijanja živali)*

I. obdobje starejših palač (2000-1600 pr. n. št.)

II. obdobje mlajših palač (1600 – 1450 pr. n. št.)

Minosova palača, ok. 1500 p.n.š., Knosos, Grčija

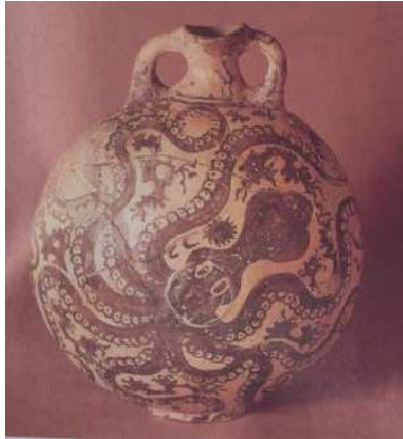

- Minos je upravno-administrativno središče
 - v palači naj bi prebivala boginja plodnosti in obilja
 - palača morda predstavlja nekropolo; palačo mrtvih
 - ljudje so pridelek nosili v palačo, z njim so upravljali vladarji
 - manjši prostori se razvrščajo ob osrednjem odprtem dvorišču
 - shrambe, kulturni prostori, svetišča, prestolna dvorana, bivalni prostori...
 - značilni minojski stebri, ki se proti vrhu širijo
- stebri znotraj palače so bili leseni, zato se niso ohranili
 - ni težnja po monumentalnosti; majhne sobe z nizkimi stropi (ni zgrajena zato, da bi naredila vtis na gledalca, ampak da bi potešila ekonomske in bivanjske potrebe prebivalstva)
 - nima obzidja (prebivalstvo ni bilo ogroženo)
 - notranjost palače je živo poslikana (npr. Parižanka)

KIPARSTVO

- *prevladujejo majhni izdelki iz lesa, kovine in slonove kosti*
- *kipci so verjetno imeli kulturno funkcijo*

Vaza s hobotnico, ok 1500 p.n.š., Heraklion na Kreti

Boginja s kačami, ok 1600 p.n.š., Heraklion na Kreti

- *vrhovna boginja*
- *njen atribut je kača*
- *v vsaki roki drži eno kačo; rodovitnost (kače so povezane z zemeljsko plodnostjo in moško rodnostjo-faličnost)*
- *razgaljene prsi sugerirajo žensko rodnost*
- *na glavi ima mačko; kraljevi simbol*
- *v značilni ženski opravi, ki se pojavlja tudi na poslikavah krilo v več slojih, ki se proti vrhu skrajšujejo, predpasnik in zgornji del, ki razgalja prsi*

MIKENSKA UMETNOST

- celinska Grčija; peloponeški otok; center je v Mikenah
- 1600-1200 pr. n. št.
- mikensko kulturo odkrije nemški arheolog Heinrich Schliemann
- najprej odkrije Trojo in (na osnovi Homerjevih epov) pot nadaljuje v Grčijo
- postavi teorijo: Mikenci so tisti Ahajci, ki so se borili proti Troji

- okrog sredine 15. st. p.n.š. se je na grški celini pojavila nova vojaška in politična sila – kultura, ki jo imenujemo mikenska po enem od njenih velikih mest, Mikenah.
- družba je strogo urejena, hierarhično, vodijo jo mogočni vojskovodje
- razvijajo pisavo, ki je predhodnica grškega alfabeta
- iz že nepojasnjenih razlogov pa v 12.st. p.n.š. zamre

ZNAČILNOSTI:

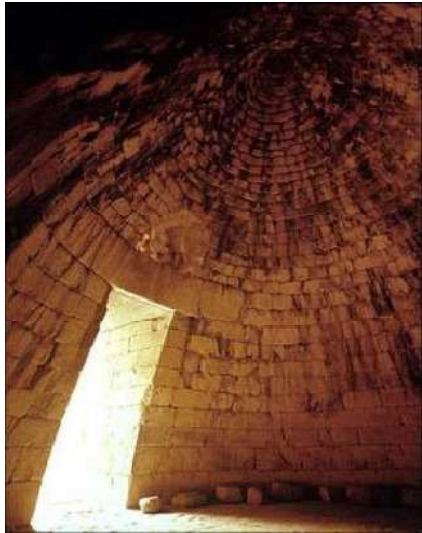
- gradijo utrjena mesta na vzpetinah
- obdana so z obzidjem, zgrajenim iz ogromnih kamnov
- zaradi masivnih kamnitih klad jim rečemo kiklopska obzidja
- akropola: utrjeno obzidje na vrhu vzpetine, znotraj katere je naselje
- izoblikujejo se mestne državnice s kraljem na čelu
- mikenska družba je vojaška (z vojskovanjem širijo svoje ozemlje)
- strogo organizirana družba; odločbe kralja in dvora izvršuje vojaški aparat (vojaški poveljniki)
- zapisi na glinenih ploščah razkrivajo, da so imeli Mikenci veliko število poklicev (zlatarji, zidarji, zdravniki, lončarji, ladjedelci...)
- okrog 1200 pr. n. št. mikensko kulturo premagajo (mnogo manj razviti) Dorci; uničijo civilizacijo palač
- nastopi mračno obdobje, ki traja pribl. 200 let; življenje je preprosto

Kiklopsko obzidje z Levjimi vrati, 1250 p.n.š., Mikene, Grčija

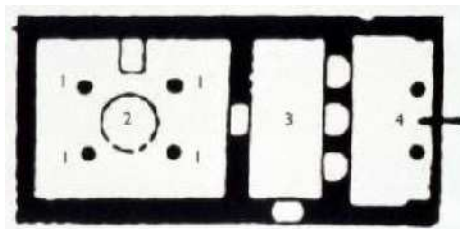
- značilna 3- delna vrata, zgrajena iz preklade (le-ta tehta 35 ton)
- nad vrati se pojavi arhitekturno kiparstvo z motivom dveh levov, po sredi ju ločuje steber
- leva imata funkcijo varovalcev vhodov
- to je prvo monumentalno kiparstvo v Evropi

Atrejeva zakladnica, ok. 1300-1250 p.n.š., Mikene, Grčija

- gre za najbolj znano mikensko grobnico
- kraljeva grobnica, imenovana Artejeva zakladnica
- zgrajena je ob vhodu v mesto
- sestavlja jo dolg procesijski hodnik; dromos
- hodnik vodi do osrednje spominske kapele v obliki okroglega prostora s šilasto kapelo
- psevdokupola; neprava kupola iz kamnja

Tloris mikenskega megarona:

MEGARON:

- je prototip za model grškega svetišča
- enoprostoren arhitekturni tip
- ima obliko podolgovatega pravokotnika
- dvokapna streha
- dostopen je s kotno nišo, stebriščem in osrednjim prostorom
- na sredi osrednjega prostora je odprto ognjišče ali prestol

(kraljevi megaron)

- okrog ognjišča so štirje stebri, ki nosijo streho nad ognjiščem
- stropi palače so ravni in leseni
- zidove krasijo reliefi, ki so poslikani ali obloženi z bronom ali celo zlatimi lističi
- pred vhodom lahko dva stebra, ki podpirata streho

ARHITEKTURA PALAČ:

- znotraj utrjenega obzidja se razvije arhitektura palače
- gre za posebno obliko arhitekture, ki izhaja iz maloazijske hiše
- znotraj palače je osrednji prostor; megaron

KIPARSTVO:

Agamemnonova maska, 1550-1500 p.n.š., Atene

- so izjemni oblikovalci zlata
- imajo podobne pogrebne običaje kakor Egipčani
- vojaki s svojo smrtjo postanejo nesmrtni – kult herojev
- maska predstavlja začetek portretne umetnosti

Zlati posodi iz Vaphia, ok. 1500, p.n.š., Atene

GRŠKA UMETNOST

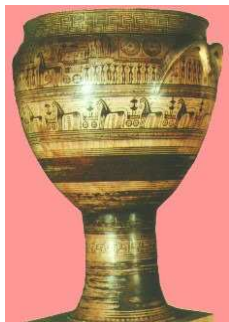
1. *obdobje geometričnega sloga (1000 pr. n. št. – 700 pr. n. št.)*
2. *arhaisko obdobje (700 pr. n. št. – 480 pr. n. št.)*
3. *klasično obdobje (480 pr. n. št. - 323 pr. n. št.)*
4. *helenistično obdobje (323 pr. n. št. - 34 pr. n. št.)*

Grčija je zveza samostojnih zveznih držav, povezovala jih je skupna kultura – jezik, vera, umetnost

1. GEOMETRIČNI SLOG

- *čas, ko se grška kultura izoblikuje (prinesejo jo Dorci)*
- *značilna je keramika (posode), ki jo pridajajo v grobove*
- *prevladujejo trebušaste oblike (v njih je olje, vino, žito,..)*
- *vaze uporabljajo predvsem kot grobne prdatke*
- *na njih prevladujejo geometrični ornament; krogi, trikotniki, zvezde, meander*
- *najprej zelo preprosti vzorci, kasneje zahtevnejši (figure ljudi)*
- *po tej dekoraciji je poimenovano obdobje*
- *meander; zalomljeni trak, imenovan po maloazijski reki Meandros, ki ima mrtve tokove*

Dipilonska vaza, 8.st. p.n.š.

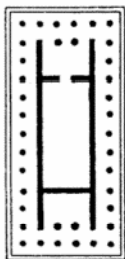
- *vaza v geometrijskem slogu; geometrični ornament*
- *stilizirane živalske in človeške oblike*
- *gre za obredno posodo, ki so jo uporabljali pri posebnih obredih; kult herojev*
- *vojaki so s svojo smrtjo pridobili večno življenje, čast*

2. ARHAJSKA UMETNOST

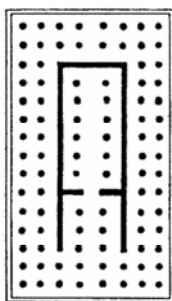
- *razvijejo se mestne državice – polis*
- *za grško načrtovanje mest je značilna geometrijska ureditev*
- *znotraj grške polis imamo dve središči:*
- *posvetno: templji, svetišča (razvijejo se iz poudarjene točke)*
- *sakralno: akropola (utrdba na vrhu griča, antični grad)*
- *v mestu so centri za:*
- *duhovni razvoj (teater; gledališče in odeon; koncertna dvorana na prostem)*
- *telesni razvoj (stadion; atletska tekmovanja in hipodrom; dirke s konji)*

ARHITEKTURA:

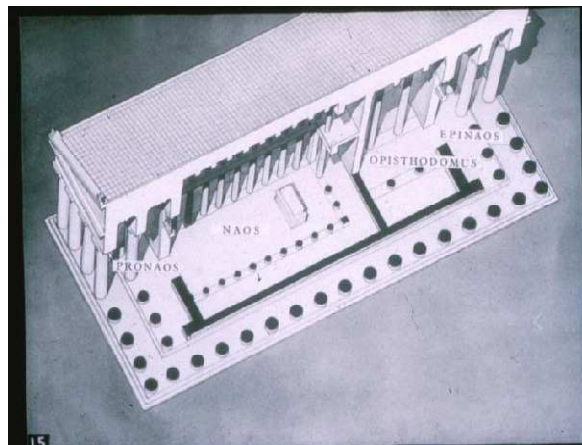
- *gaj; svetišče v naravi*
- *v naravi se začnejo pojavljati oltarji, poleg njih pa svetišča*
- *svetišča imajo enako funkcijo kot v Egiptu, so hiša za kip božanstva*
- *poudarek pri oblikovanju svetišč je na zunanjem arhitekturnem plašču*
- *verniki se zbirajo na ploščadi pred svetiščem*
- *izhodišče/osnova za arhitekturo svetišč je megaron*
- *svetišče ima naos ali celo (sobo za kip božanstva), pred njim preddverje ali pronaos in za njim opistodom, ki je služil kot zakladnica*
- *svetišče obdaja ena vrsta stebrov – peripter – ali dve vrsti – dipter*
- *iz tega obdobja je zelo malo ohranjenih svetišč (tista, ki so ohranjena, se nahajajo v grških kolonijah)*
- *najstarejša sakralna arhitektura je bila lesena, vendar se ni ohranila*
- *polagoma so začeli graditi svetišča v kamnu, pri zidavi niso uporabljali malte*
- *grška svetišča so bila poslikana in pobarvana (predstava o beli antiki ni pravilna!)*

PERIPTER
enojni obhod

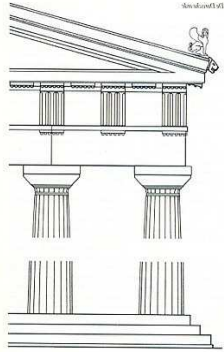

DIPTER
dvojni obhod

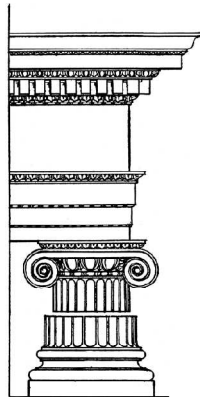
STEBRNI REDI

1. DORSKI STEBRNI RED

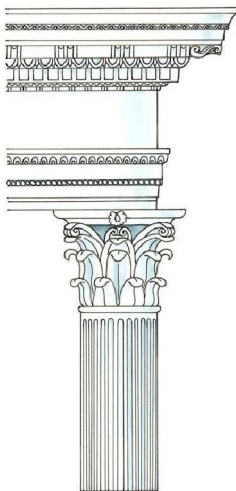
- *ti. moški stebni red*
- *dorska svetišča gradijo na celini, moškimi bogovom in »možičama« Ateni in Heri*
- *stebler nima baze*
- *kapitel je sestavljen iz ehinusa in abakusa*
- *žlebiči oziroma kanelire debla se neposredno stikajo*
- *nad arhitravom je kiparsko obdelano zaporedje metop in triglifov*

2. JONSKI STEBRNI RED

- *ti. ženski stebni red*
- *lahko bi simboliziral tipično žensko frizuro s figo*
- *najdemo ga predvsem na otokih in obalah Male Azije*
- *je bolj slok in vitek, dekorativen*
- *kapitel ma značilen polžast zavoj; volute*
- *volute; stilizirani ovnovi rogovi (vpliv Perzije)*
- *tristopenjsko se stopnjuje navzven*

3. KORINTSKI STEBRNI RED

- *ti. dekliški stebni red*
- *pojavi se v obdobju klasike*
- *je še bolj dekorativen in slok*
- *ima značilno rastlinsko obliko kapitelja*
- *stilizirana oblika akanta*
- *pojavi se izključno v notranjosti svetišč*
- *kasneje ga povzamejo Rimljani*

Herino svetišče in Pozejdonovo svetišče, ok. 550 p.n.š., Pozejdonija, Paestum, Italija

- dorski tempelj
- produkt ustvarjanja grške kolonije na italijanskih tleh
- svetišča so služila za čaščenje bogov in cesarja
- zgrajeno je na visokem podstavku
- preddverje pred pročeljem podpira stebrišče, ki se ob straneh svetišča nadaljuje s stebri
- okrasje je zunaj skromnejše, v notranjosti pa bogatejše

KIPARSTVO

- izoblikujeta se dva tipa upodobitev; kuros in kora
 - imata funkcijo nagrobnih kipov v svetiščih (bolj kurosi)
 - postavljena sta v čast bogovom
 - gre za votivne podobe, »ex voto« (darujejo jih bogovom)
- vse podobe, ki jih ljudje prinašajo v svetišča/darujejo bogovom so votivne, npr. Brezje
- kipi se osvobodijo ozadja; gre za ene prvih samostoječih kipov
 - so polihromirani
 - upodobitve niso realistične
 - toge drže, stilizirano telo,
 - anatomsko nepravilno
 - kurosi stojijo v razkoraku; ena noga je daljša
 - zelo stiliziran obraz; arhajski nasmešek (iluzija živosti)
 - viden je vpliv Egipta
- sočasno z monumentalnim stavbarstvom se pojavi še monumentalno kiparstvo
 - grki svoja svetišča krasijo z reliefnimi upodobitvami, ki so skoraj polnoplastične
 - v istem času pa se pojavi tudi kamnita obla plastika (Kuros, Kora)

Kuros s Kroizovega groba, ok. 525 p.n.š., Atene

- mladeniški akt
- 16-25 let (grški normativ; telo je najlepše)
- poudarjen je herojski kult telesa
- frontalni pogled
- polnasmešek arhajski nasmešek

Kora, ok. 530 p.n.š., Atene

dekliška upodobitev

- 12-16 let (ko se poročajo)
- vedno je oblečena (klasično gr. oblačilo) in v gesti darovanja
- ženske so izključene iz družbe, njihova vloga je izključno reproduktivna
- frontalni pogled
- arhajski nasmešek; polnasmešek
- stilizirana frizura

Mladenič s teletom, ok. 570 p.n.š., Atene

Gigantomahija, Sifnijska zakladnica, ok. 530 p.n.š., Delfi, Grčija

- boj med bogovi in velikani
(legenda o Telefu)

SLIKARSTVO

- *poznamo ga predvsem po rimskih kopijah in literarnih virih*
- *edini primer grškega slikarstva je grobnica skakalca v vodo (freska)*
- *značilno je črno-figuralno slikarstvo*
- *črne figure na svetlem ozadju*
- *konec arhajskega obdobja se pojavi rdeče-figuralno slikarstvo*
- *delimo ga na 4 stopnje: geometrični, orientalski, črnofiguralni in rdečefiguralni slog*

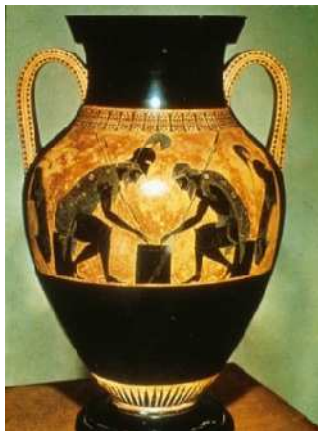
Boj med Lapitom in Kentavrom, ok.490-480 p.n.š.

zadnjim delom

- rdeče figuralno slikarstvo
- slog rdečefiguralnega slikarstva je omogočil večjo možnost slikanja nadržnosti
- ozadje so pobarvali ozadje s črno barvo in pustili figure svetle v barvi keramike, kar je omogočilo, da so figure dodatno poslikavali z barvo
- simbolizira boj Grkov in Barbarov
- Lapiti so mitološko ljudstvo
- kentavri; mitološka bitja s človeško glavo in trupom ter konjskim

Ahil in Ajaks pri kockanju, ok. 540-530 p.n.š.

*črno figuralno vazno slikarstvo
ozadje je bilo v naravni barvi keramike, figure so narisali s črno barvo
in detajle vrezovali v črno površino
temni, ploskoviti, stilizirani liki
Ahil in Ajaks sta junaka trojanske vojne
upodobljena sta pri igri v šotoru
strogi profil in ustrezne skrajšave
bogata oblačila*

4. KLASIČNA UMETNOST

- *arhitekta zanima predvsem skladnost stavbe; celoto podredijo modulu (osnovni meri), ki je ustrezal srednjemu polmeru stebra*
- *različne optične prevare (razširjeni stebri, nagnjenost stranic..), s čimer zmanjšajo vtis neuskklajenosti*
- *v obdobja začetku prevladuje dorski slog*
- *po letu 477 p.n.š. so gradili Partenon, ki velja za vrhunec klasične arhitekture*
- *gradijo svetišča z že uveljavljenimi tlorisi, v 4.st. p.n.š. pa se pojavi še TOLOS majhno okroglo svetišče*
- *začne se razvijati urbanizem: mesta imajo pravokotno mrežno obliko, središče obrednega življenja je akropola, ki je bila ponavadi na hribu. središče javnega oz. upravnega življenja je bila agora.*

Akropola, 5. st. p.n.š., Atene

- najpomembnejši arhitekturni objekt je prenovljena atenska akropola
- glavni vodja projekta je Fidija
- sakralno središče
- prvotno na akropoli utrdba (pripežališče), kasneje jo spremenijo v svetišče grške polis
- je geometrično pravilno; popolna harmonija
- ima propileje; slavnostni vhod
- propileje imajo vlogo prehoda iz posvetnega v sakralni prostor
- novost: pojavita se dva različna stebna reda na isti

arhitekturi

- zunaj je dorski, znotraj pa jonski red
- pinakoteka; galerija, kjer hranijo sike

Iktinus in Kalikrates: Partenon, akropola, Atene

- gre za glavno svetišče
 - posvečen je deviški Ateni; Ateni Partenos
 - pri gradnji se poslužujejo raznih ukanih, da izgleda skladno in harmonično
 - nekateri stebri so debelejši oz. daljši od drugih
 - narejen je iz belega marmorja, ki je izredno mehak
 - dorsko svetišče; dorski stebni red (dvojni stebni obhod)
 - stoji na ploščadi, nanjo vodijo stopnice
 - oltar je bil pred svetiščem; obredje se odvija na prostem
- v notranjosti je cella, kjer se nahaja kip boginje Atene; do nje imajo dostop le svečeniki in vladarji
 - v zadnjem delu, zakladnici, so bili shranjeni zakladi deloške zveze, ki so jo vodile Atene
 - timpanona, metope in friz krasijo upodobitve iz mitologije in zgodovine Aten

Erehtejon, akropola, Atene

ujetnice iz mesta Karije

- najsvetejše svetišče na akropoli
- stoji na treh nivojih
- posvečeno je prvemu atenskemu kralju, Erehtejonu (padel je v obrambi Aten) in boginji Ateni ter Posejdonu
- v njem je stal kip Atene, ki so ga preoblačili (male in velike panatejske slovesnosti)
- Posejdon jim ponuja pomoč na morju, vendar se odločijo za Ateno
- na njem se pojavijo **Karijatide**; ženske figure/stebri, vojne ujetnice iz mesta Karije

Svetišče boginje Nike, akropola, Atene

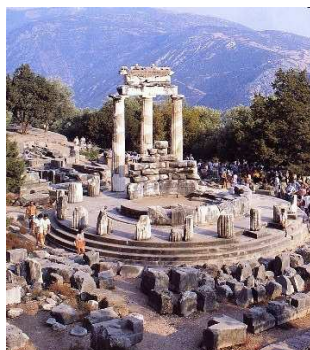
na frizu so upodobljene različne Nike; boginje zmage

Mnesikles: Propileje, akropola, Atene

- propileje so slavnostni vhod
- novost: dva različna stebna redova na isti arhitekturi
- imajo vlogo prehoda iz posvetnega v sakralni prostor
- psihološki vidik; vstopiš skozi temačen prostor na svetlo zunanost

Tolos, Delfi, Grčija

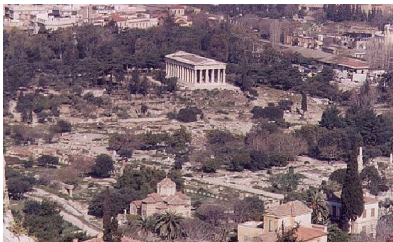
tolos je okroglo svetišče, manjših dimenzij

Gledališče, Epidaver, ok. 350 p.n.š., Grčija

- značilna odlična akustika
- polkrožna oblika

Agora, Atene

KIPARSTVO

- *večja razgibanost; pojavi se KONTRAPOST, dinamična drža, nakazovanje gibanja*
- *uporabljali so kamen in bron*
- *izraz na obrazu je resnoben, zamišljen; skozi to vidimo lepoto duha*
- *realistično oblikovana anatomija*
- *moški akti – heroji in bogovi ter atleti*
- *kore so še vedno oblečene, toda draperije sledijo telesu; mokra draperija*
- *uveljavi se klasični lepotni kanon; razmerje 1:7*
- *najpogostejša tehnika je vlivanje v bron; omogoča boljše upodabljanje anatomije*

Klasični grški kiparji:

- *Poliklet*
- *Fidija*
- *Miron*
- *Praksitel*

Poliklejt, Kopjenosec, ok. 450-440 p.n.š.

- poznamo le kopijo
- marmorna kopija, original je bronast
- Poliklejt se teoretično ukvarja z razmerjem telesa
- je primer idealnega telesa;
- predstavlja klasični kanon; 1:7
- predstavlja ideal harmonične človeške postave (izrazito atletsko telo), ki je tudi vzor klasičnega kiparstva
- atlet s kopjem na rami mirno čaka na začetek tekmovanja
- vsa teža telesa je na desni nogi – kontrapost

Fidija: detajl slavnostne procesije, Partenon, Atene

- vodja del pri prenovi atenske akropole
- zasnuje kipe, reliefe,...

Miron, Metalec diska

- original je iz bronu, poznamo le rimske kopije
- skuša upodobiti telo v gibanju; iluzija gibanja
- telo je zasukano okoli svoje osi
- upodobljen je v koncu zamaha in začetku samega meta
- bron omogoča veliko razgibanost

Praksitel, Knidska Afrodita

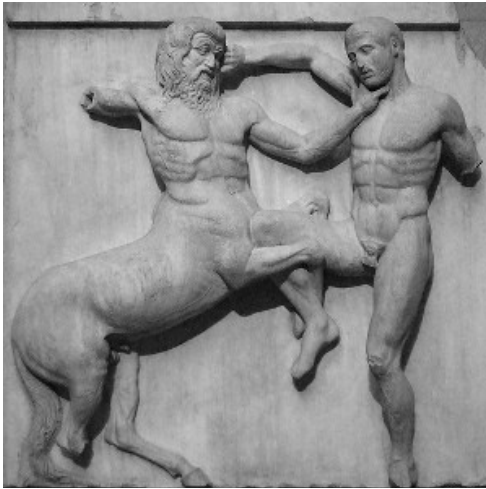
- original ni znan
- boginja Afrodita stopa v kopel; Afrodita pri toaleti
- gre za izjemno popularno in vplivno delo (motiv gole Afrodite)
- pri pravi ženski akt
- požanje veliko občudovanja
- uveljavi se kot lepotni ideal, čeprav je še vedno stiliziran

Praksitel, Hermes iz Olimpije

- moški akt
- upodobljen je Hermes z malim Dionizom
- mitološka vsebina (zgodba o Dionizovem rojstvu)
- eno redkih ohranjenih del iz marmorja, katerega avtor je poznan
- oblikovanje iz kamna postane aktualno (marmor)
- zaradi statičnih razlogov je Praksitel uporabil opornik, ki ga je zakril z draperijo

Boj med Lapitom in Kentavrom, ok. 940-480 p.n.š.

SLIKARSTVO

- *značilno je rdeče figuralno slikarstvo*
- *pojavi se tudi slikarstvo na belem ozadju*
- *na ozadju skuša nakazati iluzijo prostora*
- *ukvarjajo se z vtisom realizma, ukvarjajo se z različnimi optičnimi prevarami*
- *monumentalno in vazno slikarstvo se dokončno razideta*
- *vazno slikarstvo počasi zgubi svoj pomen in zamre*
- *dve novi tehniki (na prvi likovni akademiji) : enkavstika in mozaik*

Ahilov slikar, Gospodarica in deklica, ok. 440-430 p.n.š.

- poslikava na ozkem vrču; lekitosu, ki se uporablja za olja pri pogrebnih obredih
- nov tip slikarstva, ki se pojavi v klasičnem obdobju; slikarstvo na belem ozadju
- skuša nakazati iluzijo prostora (z ozadjem)
- posode so dajali v grobove

5. HELENISTIČNA UMETNOST

- *poznamo nekaj kopij umetniških del*
- *novi motivi: stari ljudje in otroci*
- *izjemna tehnična dovršenost*
- *kopije so izjemno popularne*
- *kiparji postanejo anonimni, poznamo predvsem kiparske šole*
- *kiparske kompozicije postanejo izrazito bolj razgibane in slikovite*
- *spremeni se lepotni kanon; figure postanejo bolj sloke, vitke ali pa pretirano mišične*
- *na obrazih se pojavlja patos; pretirano čustven izraz*

ARHITEKTURA

- *Nadaljuje tradicijo klasične arhitekture, doda le nekaj novosti; šredvsem bogatenje in izpopolnitev starejših oblik*
- *razkošje in sijaj*
- *glavni novosti sta oblikovanje notranjega prostora in večnadstropna gradnja*
- *mesta so urejena po strogih pravilih*
- *vse mestne stavbe so bile iz kamna in bogate okrašene, kar je do tedaj veljalo le za verske stavbe*
- *kasneje helenistična načela gradnje (osnost, simetrija, večnadstopnost,..) prevzame rimska arhitektura*

Zevsov oltar, Pergamon, ok.180 p.n.š., Grčija

- velika oltarna arhitektura, posvečena Zevsu in Ateni
- reliefi na podstavku so lep primer helenističnega kiparstva
- nastane v pergamonski šoli
- gre za svetišče, ki se nahaja v naravi
- okrašen okvir vodi do daritvenega oltarja na ploščadi
- podstavek je bogato okrašen z reliefi
- zunanja stran: boj med bogovi in giganti (siloviti gibi, prepletena telesa,..)

KIPARSTVO

- *težnja po skrajnem naturalizmu ali rafinirana idealizacija*
- *izrazite, včasih pretirane oblike in geste, poudarjajo mišičavost, zaneseno držo, bolečine, prizori boja*
- *portretna umetnost*
- *arhitekturna plastika je oblikovana v izredno globokem relief in sledi enakim načelom kot kiparstvo*

Lizip, Portret Aleksandra Velikega, ok. 330 p.n.š.

- prvi portret ; Aleksander ima edini pravico do portretiranja
- še vedno je idealiziran

Skopas, Mavzol, 359-351 p.n.š.

Lizip, Mladič s strgalom, ok. 330 p.n.š.

- nov kanon
- v kiparstvu uvede globino; iztegnjena roka

Galska skupina, ok. 230-220 p.n.š.

Nike Samotraška, ok. 200-190 p.n.š.

- eden najlepših primerov helenističnega kiparstva
- hranijo jo v Louvru
- Nike je boginja zmage, ki se je ravnokar spustila na kljun ladje
- naj bi stala v bazenu, znotraj svetišča
- naredijo jo v zahvalo za zmago na morju
- mokra draperija, sledi obrisu telesa
- obleka, ki se oprijema telesa, povečuje iluzijo gibanja in povečuje občutek zmage

Lakontova skupina

- **patos**; pretirana čustvenost, patetika
- zelo razgibana kompozicija

- ne vemo, če gre za original
- mitološki motiv; junak iz Iliade
- upodobljen je Laokoont s sinovoma
- *duhovnik Laokoont opozarja ljudstvo naj ne sprejmejo Trojanskega konja, bogovi ga kaznujejo tako, da kače napadejo njega in njegova sinova, čeprav govori resnico*
- Laokoont je simbol človekove moči, razsodnosti in boja proti hudobnim nadnaravnim silam
- to delo močno vpliva na Michelangela
- anatomski realizem
- izrazito mišično telo, ki je nemočno

Apolon Belvederski, pozno 4. ali 1. st. p.n.š.

Miloška Venera, 190-130 p.n.š., Louvre, Pariz

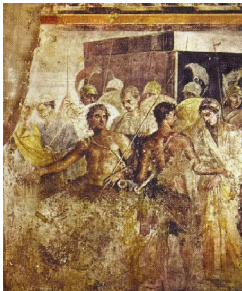
Deček z gosjo, 2.st. p.n.š.

SLIKARSTVO

- *slikarji obvladajo perspektivo, anatomijo in svetlobo različnih dnevnih časov*
- *pogosto slikajo fantazijske arhitekturne prizore brez ljudi in okrasje*

Ahil in Brizeida, Hiša tragičnega pesnika, Pompeji, Neapelj

Bitka pri Isu

ETRUŠČANSKA UMETNOST

- pisali so v grški pisavi, njihovega jezika ne poznamo
- njihov izvor je mitičen
- ne vemo, ali so avtohtoni prebivalci apeninskega polotoka ali priseljenci iz Lidije v Mali Aziji
- pojavijo se v 8. stol. pr. n. št., največji razcvet doživijo v 6. in 7. stol. pr. n. št.
- v 2. stol. pr. n. št. se etruščanska kultura se zlije z rimsko do te mere, da je ne prepoznamo več
- razvijejo aristokratsko urbano kulturo; vlada elita plemičev in duhovnikov
- ustanovijo 12 mest, povezanih v ohlapno zvezo
- gospodarstvo temelji na poljedelstvu in pomorstvu
- večina mest je na področju Toskane
- prvi rimski kralji so bili večinoma Etruščani; gre za pomembno predstopnjo rimske culture
 - ob koncu 7.st. so na sedmih gričih ustanovili z obzidjem obdano mesto Rim, leta 509 p.n.š., pa so jih iz njega izgnali Italci in razglasili rimsko republiko
 - likovno so vidni vplivi Grčije in Vzhoda, vseeno pa so te vplive predelovali v skladu z lastnimi verskimi in družbenimi potrebami
 - značilna je dekorativnost

URBANIZEM IN ARHITEKTURA

- v 6. stol. pr. n. št. uveljavljajo geometrično pravilne oblike
- plot nazorov, da je mesto izsek kozmosa in mora odsevati kozmični red
- idealno mesto ima pravokoten tloris
- ogrodje tlorisa je osmi križ dveh glavnih ulic
- ulica v smeri sever-jug; kardo
- ulica v smeri vzhod-zahod; dekumanus
- ti dve glavni ulici določata lego mestnih vrat
- mesto je zavarovano s kamnitim obzidjem, v katerem so poudarjena mestna vrata

- *bili so spretni pri gradnji obokov in kupol; rimljani od njih prevzamejo način gradnje cest, mostov, prekopov, vodovodov in viaduktov*
- *poleg javnih, gradijo večnadstropne stanovanjske stavbe*
- *novost= uporaba loka in oboka*
- *prvi uporabijo kombinacijo loka in stebra, pozneje to prvino prevzamejo rimljani*
- *etrusčanska svetišča so večinoma iz lesa, zato so se ohranili le kamniti temelji*
- *verjetno so bila podobna grščim svetiščem*
- *svoje umrle so pokopavali različno*

Mestna vrata, Perugia, Italija, 2.st.p.n.š.

Mestna vrata, Volterra

SAKRALNA ARHITEKTURA

- *svetišče je postavljeno na velik kamniti podstavek*
- *osrednja cela ima tri prostore za tri različne kipe božanstev*
- *etrusčanski templji so zgled za rimsko arhitekturo*
- *uporabljajo lesene stebre*
- *nekropola; prazgodovinska/antična pokopališča, zrcalna podoba mesta živih*
- *grobnice so zasnovane kakor mesta; ponavadi jih ločuje reka*
- *gre za družinske grobnice premožnih družin*

- *večina je izdolbenih v mehko vulkansko kamnino; tuf*
- *najpomembnejše nekropole so v Tarkviniji in Cerveteriju*

Rekonstrukcija etruščanskega svetišča v Veijih, 7-4 st. p.n.š., Italija

Grobnica reliefov, Cerveteri, 3.st.p.n.š., Italija

- *etruščanske grobnice so zasnovane kakor domovanja za pokojnike*
- *gre za ovalne grobnice; tumuluse, izdoblene v tuf*
- *posnemajo bivališča živih*
- *na stenah so obešeni vsakdanji predmeti*
- *poudarjen je koncept atrija*
- *kamniti stebri posnemajo leseno arhitekturo*
- *v ozadju je prostor za žare; sarkofag*

KIPARSTVO

- *pojaviata se dve tehniki:*
 - *žgana glina; terracota*
 - *kiparstvo v bronu; oblikovanje kovin*
 - *najlepše se kiparstvo izraža v žarah; kanopah*
 - *kanope imajo antropomorfne značilnosti (človeške)*
 - *so iz gline ali pa kovine*

Sarkofag z upodobitvijo zakoncev, Cerveteri, ok. 520 p.n.š., Italija

- najlepši primer etruščanskega kiparstva
- sarkofag; tisti, ki žre meso
- krsta iz gline, ki je kiparsko okrašena, ali pa se na njej nahaja besedilo*
- narejen je iz terakote
- zakonski par, ki prisustvuje simpoziju
- simpozij je večna gostija*
- v rokah naj bi držala predmete, ki danes manjkajo

Apolon iz Vejev, ok.510 p.n.š., Italija

- sočasno grškem arhaiskem obdobju
- glina
- polihromiran
- bil je na strehi svetišča; anroterij

Himera, ok. 500 p.n.š., Rim

- bron
- himera; hibridna pošast (lev/koza/kača)
- varuje vhod v podzemlje, bruha ogenj

SLIKARSTVO

- *najlepši primerki so v Tarkviniji*
- *moški so temnejši, ženske svetlejše*
- *odnos do ženske je bistveno prijaznejši kakor v grčiji; so enakovredne moškim*
- *vsakdanji prizori: ribolov, bikoborba, simpoziji v čast mrtvim, igre, tekmovanja, slovesnosti... simbolika življenja, posmrtnega življenja, žalovanja, iger na čast umrlemu..*

Ples, Grobnica leviinje ok.480-470 p.n.š., Tarquinia, Italija

Ribolov, Grobnica lova in ribolova, ok. 520 p.n.š., Tarquinia, Italija

Glasbenik, Triklinijska grobnica, ok.475 p.n.š., Italija

